

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“ по професионално направление 3.8, „Икономика“

Изготвил рецензията: доц. д-р Мария Радославова Станимирова, научна специалност „Икономика и управление (селско стопанство)“, катедра „Аграрна икономика“ при Икономически университет – Варна (ИУ-Варна).

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по ПН 3.8 „Икономика“, област на висшето образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, докторска програма „Аграрен бизнес“, ИУ-Варна.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научно жури, определено със Заповед № РД-06-27/28.01.2026 г. на Ректора на Икономически университет – Варна и решение на първото заседание на научното жури от 10.02.2026 г.

Автор на дисертационния труд: Димитър Димов Върбанов – редовен докторант към катедра „Аграрна икономика“ при Стопански факултет на Икономически университет – Варна.

Тема на дисертационния труд: „Устойчиво управление на земеделски земи от държавен поземлен фонд в България“

I. Информация за докторанта

Докторантът Димитър Димов Върбанов е обучаван в редовна форма на обучение по докторска програма „Аграрен бизнес“ в професионално направление 3.8 „Икономика“ към катедра „Аграрна икономика“ при Икономически университет – Варна.

Съгласно представените заповеди, докторантът е зачислен в редовна докторантура със Заповед № РД-17-181/29.01.2018 г. на Ректора на Икономически университет – Варна, считано от 01.02.2018 г., със срок на обучение три години. За научен ръководител първоначално е определен гл. ас. д-р Радмил Димитров Николов.

След изпълнение на предвидените изисквания по обучението, докторантът е отчислен с право на защита със Заповед № РД-17-441/12.03.2021 г., считано от

01.02.2021 г. . В последващ етап научното ръководство на докторанта е поето от доц. д-р Таня Николова Георгиева.

Обучението е проведено в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и вътрешната нормативна уредба на Икономически университет – Варна, като докторантът е изпълнил предвидените учебни задължения и е положил необходимите докторантски изпити.

Образователната подготовка на докторанта е в областта на аграрната икономика. Той е завършил образователно-квалификационна степен „бакалавър“ по аграрна икономика през 2001 г., а през 2003 г. – образователно-квалификационна степен „магистър“ по аграрна икономика в Икономически университет – Варна .

Професионалната биография на докторанта се характеризира със съществен практически опит, включително работа в селското стопанство в международна среда, както и професионална реализация в Канада. Особено значим е опитът му в системата на държавното управление на земеделието – като младши експерт в Главна дирекция „Аграрно развитие“ и като директор на Областна дирекция „Земеделие“ – Шумен . Този опит е пряко свързан с управлението на поземлените ресурси и функционирането на държавния поземлен фонд.

Натрупаният професионален и управленски опит е в пряка връзка с тематиката на дисертационния труд и допринася за неговата практическа насоченост, като позволява интегриране на теоретичните постановки с реални управленски практики.

В обобщение може да се отбележи, че образователната подготовка и професионалният опит на докторанта са в съответствие с изследваната проблематика и създават добра основа за провеждане на самостоятелно и задълбочено научно изследване.

II. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на Димитър Димов Върбанов е посветен на актуален и значим научно-приложен проблем, свързан с устойчивото управление на земеделските земи от Държавния поземлен фонд (ДПФ) в България. Темата има висока обществена и икономическа значимост, предвид ролята на държавния поземлен ресурс за развитието на аграрния сектор и необходимостта от ефективно и прозрачно управление на този ограничен ресурс.

Дисертационният труд е в обем от 156 страници, от които увод – 5 стр., изложение в три глави – 135 стр., заключение – 4 стр. и използвана литература – 12 стр. В разработката са включени 22 таблици и 23 фигури, а използваната литература обхваща 135 източника, включително научни публикации и интернет ресурси .

Обект на изследване са земеделските земи от Държавния поземлен фонд в България, а предметът е свързан с управленските механизми и тяхната устойчивост при предоставянето и регулирането на достъпа до този ресурс.

Основната цел на изследването е, въз основа на теоретичен анализ, да се разработи и приложи методика за оценка на устойчивото управление на земеделските земи от ДПФ, както и да се формулират възможности за усъвършенстване на съществуващите управленски механизми .

За постигане на поставената цел са формулирани конкретни изследователски задачи, насочени към систематизиране на теоретичните постановки за устойчиво управление, разработване на концептуална рамка, изграждане на методика за оценка чрез съчетаване на резултатни и процесни показатели, както и нейното приложение върху емпирични данни за периода 2007–2024 г.

Основната изследователска теза е, че управлението на земеделските земи от ДПФ може да бъде определено като устойчиво само при едновременно постигане на икономически, социални и екологични цели, както и при наличие на предвидимост и последователност в управленските механизми .

Методологическият инструментариум включва съчетание на системен и процесен подход, позволяващ разглеждане на управлението като система от взаимосвързани механизми. В емпиричната част е използван анализ на вторични данни за продължителен период (2007–2024 г.), допълнен с анкетно проучване сред заинтересовани страни, което позволява интегриране на количествени оценки с възприятия за ефективност, справедливост и социална легитимност .

Структурно дисертационният труд е изграден в три основни глави. В първа глава се разглеждат теоретичните основи на устойчивото управление и се извеждат критерии за оценка на устойчивостта. Във втора глава се разработва и прилага методика за оценка на управлението на земите от ДПФ, основана на комбинация от процесни и резултатни показатели. В трета глава се анализират получените резултати

и се формулират насоки и конкретни мерки за усъвършенстване на управлението, структурирани като „управляеми лостове“, включващи правила, прозрачност, контрол и координация между институциите.

III. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на чл. 34, ал. 2 и ал. 3 от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна. Дисертационният труд е изготвен в съответствие с утвърдените академични стандарти и отговаря на изискванията за структура и съдържание на научно изследване за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Налице е ясно разграничение между отделните структурни елементи, като изложението следва логиката на поставената изследователска цел и задачи.

В съдържателно отношение трудът се отличава с добре изградена вътрешна логика, при която теоретичната рамка, разработената методика и емпиричният анализ са последователно обвързани. Авторът успява да изгради цялостен изследователски модел, при който управлението на земите от Държавния поземлен фонд се разглежда не като изолирана дейност, а като система от взаимосвързани механизми.

Теоретичната част се характеризира с целенасочен подбор на научни източници и стремеж към концептуално изясняване на понятието „устойчивост“ в контекста на публичното управление на поземлени ресурси. Съществен принос на тази част е извеждането на критерии за оценка, които надхвърлят традиционното разглеждане на устойчивостта единствено чрез резултатни показатели и включват процесни характеристики като предвидимост, последователност и управляемост на риска.

Разработената методика за оценка представлява силна страна на дисертационния труд. Тя се основава на интегриране на процесни и резултатни показатели и позволява комплексна оценка на устойчивостта на управлението. Особено положително може да се оцени, че методиката е не само концептуално обоснована, но и приложена върху реални данни за продължителен период (2007–2024 г.), което повишава нейната аналитична стойност.

Емпиричният анализ се отличава с опит за задълбочена интерпретация на получените резултати. Авторът не се ограничава до представяне на количествени оценки, а ги допълва с анализ на възприятията на заинтересованите страни, като по

този начин въвежда измерение на социална легитимност и доверие в управлението. Това разширява обхвата на изследването и придава по-висока степен на реалистичност на направените изводи.

Приложната насоченост на труда е ясно изразена чрез формулирането на конкретни мерки за усъвършенстване на управлението на ДПФ, структурирани като „управляеми лостове“. Предложенията са логически изведени от резултатите на изследването и са съобразени с институционалната рамка, което им придава практическа приложимост.

Таблиците и фигурите са функционално интегрирани в изложението и подпомагат анализа, като позволяват ясно проследяване на изведените зависимости. Те не изпълняват само онагледяваща роля, а са част от аргументацията на автора.

Използваната литература е релевантна и достатъчно разнообразна, което показва добро познаване на научните изследвания в разглежданата област и умение за тяхното критично осмисляне.

В обобщение, дисертационният труд се характеризира с аналитичност, последователност и ясно изразена връзка между теоретичната постановка, разработената методика и емпиричния анализ, което го определя като завършено и добре аргументирано научно изследване.

IV. Оценка на публикациите на докторанта

По темата на дисертационния труд са представени общо три научни публикации, от които една статия и два доклада, публикувани в научни издания и сборници от научни форуми. Публикациите са тематично обвързани с дисертационния труд и отразяват основни аспекти на изследването, свързани с управлението на земеделските земи от Държавния поземлен фонд, както и с ролята на държавната администрация в този процес. Представените научни публикации са самостоятелни и демонстрират активност на докторанта в научноизследователската дейност и апробация на получените резултати в академична среда.

Съгласно представената справка, докторантът покрива минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научната степен „доктор“, като изпълнява необходимия брой точки съгласно Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

V. Научни и практико-приложни приноси на дисертационния труд

В дисертационния труд могат да бъдат открити научни и научно-приложни приноси, които са резултат от самостоятелната изследователска работа на автора.

Като научни приноси могат да се посочат доразвиването на теоретичните постановки за устойчиво управление на публични ресурси и разработването на концептуална рамка и методика за оценка на устойчивостта, базирана на интегриране на процесни и резултатни показатели.

Сред научно-приложните приноси следва да се открият приложението на методиката върху емпирични данни за периода 2007–2024 г., интегрирането на оценки на заинтересовани страни, както и формулирането на практически насоки за усъвършенстване на управлението на Държавния поземлен фонд, структурирани като „управляеми лостове“.

Представените приноси са обосновани, съответстват на съдържанието на дисертационния труд и имат както теоретично значение, така и практическа приложимост.

VI. Въпроси по дисертационния труд

С оглед създаване на предпоставки за по-убедително защитаване на труда на докторанта и задълбочаване на научната дискусия, отправям следния въпрос към докторанта:

1. Какви възможности вижда авторът за надграждане на предложените „управляеми лостове“ в контекста на дигитализацията и повишаването на прозрачността в управлението на поземлените ресурси?

VII. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Представеният дисертационен труд представлява самостоятелно, задълбочено и актуално научно изследване, посветено на значим проблем, свързан с устойчивото управление на земеделските земи от Държавния поземлен фонд в България. В него се демонстрират добри теоретични познания, умения за разработване и прилагане на методика за изследване, както и способност за извеждане на обосновани изводи и практически насоки.

Постигнатите резултати, формулираните научни и научно-приложни приноси и представените публикации дават основание да се приеме, че дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане.

На това основание давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на Димитър Димов Върбанов образователната и научната степен „доктор“ по професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма „Аграрен бизнес“.

19.03.2026 г.

гр. Варна

Изготвил рецензията: ... .

(доц. д-р Мария Станимирова)

ТРАКИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ – СТАРА ЗАГОРА

СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ ВАРНА

Вх. № 7220-480/19.03.2026

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен “доктор” по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8. Икономика; докторска програма: *Аграрен бизнес*

Автор на дисертационния труд: Димитър Димов Върбанов

редовен докторант към катедра „Аграрна икономика”, Стопански факултет при Икономически университет, гр. Варна

Тема на дисертационния труд: УСТОЙЧИВО УПРАВЛЕНИЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИ ЗЕМИ ОТ ДЪРЖАВЕН ПОЗЕМЛЕН ФОНД В БЪЛГАРИЯ

Рецензент: проф. д-р Надка Стефанова Костадинова

Тракийски университет, Стара Загора, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8. Икономика; научната специалност *Икономика и управление (селско стопанство, управленско счетоводство)* определена за член на научното жури със заповед № РД–06-27/28.01.2026 год. от Ректора на Икономически университет, гр. Варна и решение на първо заседание на научно жури от 10.02.2026 год.

1. Кратко представяне на кандидата.

Докторантът **Димитър Димов Върбанов** е завършила ОКС “Бакалавър” по аграрна икономика през 2001 год., а през 2003 е завършил ОКС „Магистър“ по аграрна икономика в ИУ- Варна. В периода от 02.2009 г. до 07.2009 г. е на обучение по френски език в колеж в Монреал, Канада. От септември 2002 г. до август 2004 г. работи в селското стопанство във Франция. От 11.2004 г. до 07.2008 г. работи като служител в отдел “Дистрибуция” във фирма за моден дизайн в гр. Монреал, Канада. От 06.2010 г. до 12.2014 г. работи като младши експерт в ГД “Аграрно

развитие” в областна дирекция “Земеделие”- Шумен. От 12.2014 г. до 04.2020 г. е директор на ОД “Земеделие”, гр. Шумен. От 08.2021 г. до момента е оперативен счетоводител в Милтония ЕООД, гр. София.

От януари 2018 г. е зачислен в редовна докторантура в катедра „Аграрна икономика“, ИУ Варна със заповед №РД-17-181/29.01.2018 г. и отчислен с право на защита от 01.02.2021 г., заповед №РД-17-441/12.03.2021 г. Владее английски и френски езици на добро ниво. Има отлични компютърни умения.

2. Актуалност на изследователския проблем.

Актуалността на дисертационния труд се определя от необходимостта за устойчиво управление на земеделските земи от Държавния поземлен фонд (ДПФ), тъй като то е от особено значение за държавното управление в земеползването в България. Устойчивостта при държавните ресурси не е само постигане на резултат, а включва и предвидимост на правила, управляемост на риск, взаимодействие между инструментите и възможност на системата да реагира адекватно на промени. В резултат на това възниква необходимост от задълбочено научно изследване и приложение на оценъчен подход, който да измери устойчивостта на управлението на земите от ДПФ интегрирано - не само чрез отделни показатели, а чрез схема, която съчетава резултатни и процесни критерии.

3. Цел, задачи, теза и методи на изследване.

Целта на изследването е ясно и точно формулирана. Задачите на изследването, предметът и обектът са в логическа връзка с поставената цел. В съответствие с поставената цел и задачи методиката на изследването включва няколко основни групи от методи, като съчетава процесен подход (оценка на функционирането чрез вход-изход и етапни преходи) и системен подход, което подзвоява интегрирана оценка на устойчивостта като системно качество и като процес на предвидимост и ефективност. Използвани са сравнителен анализ, корелационен и регресионен анализ, както и синтез на емпирични резултати от първично допитване и от вторични статистически масиви. Резултатите от изследването са представени чрез методи на таблично групиране и графичен

анализ на данни, което прави много добро впечатление. Правилно са поставени няколко ограничения на изследването.

Чрез тази методика е потвърдена основната изследователска теза.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Дисертационният труд е отлично онагледен, структуриран в увод, три глави, заключение и използвана литература с общ обем от 156 стандартни страници. Постигната е добра балансираност по отношение обемите на отделните глави. Възприет е класически подход на структуриране с разграничими и логически обвързани теоретична, методико-аналитична и проектна части, които в своята съвкупност представляват едно самостоятелно завършено научно изследване. Дисертацията е онагледена чрез 22 таблици и 23 фигури. Използвани са 135 литературни източника, от които 40 са на кирилица 72 на латиница, а останалите са нормативна уредба, интернет източници и др.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

В *глава първа* подробно са проучени теоретико-методологичните основи на устойчиво управление на земеделски земи, държавна собственост. Акцентирано е върху поземлената реформа и държавна собственост върху земеделските земи в няколко европейски страни (Германия, Полша, Унгария и Румъния) и българската специфика. Представена е еволюция на идеята за устойчиво управление: от устойчиво развитие към управление на природни ресурси, земя и държавни активи. Систематизирана е концепция за изследване на устойчивото управление на земеделските земи от ДПФ в България. В нея се съчетават две взаимно допълващи се перспективи - такава, която обяснява как се управлява устойчивостта като процес, и такава, която дефинира какво означава устойчивостта като резултат. Така Глава първа поставя солидна теоретична основа за изследователската рамка, върху която се надграждат емпиричните и стратегическите анализи в дисертационния труд.

В *глава втора* докторантът представя емпирично изследване и оценка на устойчивото управление на земеделските земи от ДПФ в България. Подробно и

задълбочено е дадена методика за оценка на устойчивото управление на земеделските земи от ДПФ. Посочен е източникът на данните за изследването – Годишни доклади за състоянието и развитието на земеделието, МЗХ (аграрни доклади за периода 2007-2025), данни от базата БАНСИК (Българска анкета за наблюдение на селскостопанска икономическа конюнктура), както и подробни отчети за изпълнението на програмния бюджет на МЗХ към 31.12. за съответната година. Анализът използва годишни вторични данни за периода 2007-2024 година. ДПФ е представен като управляван портфейл от нормативно разграничени механизми. За тази цел се позиционира мащабът на портфейла чрез относителни показатели, които сравняват активирания ресурс с националните бази на земеползване; проследява разпределението на годишната управленска активност; анализира фискалния резултат чрез динамиката на приходите от ДПФ. Много прецизно и чрез онагледяване са представени резултатите от оценката на устойчивото управление на земеделските земи от ДПФ. По този начин докторантът създава стабилна основа за следващия емпиричен раздел на изследването. Прави много добро впечатление боравенето с понятийния апарат, очевидно базиран на широк теоретичен фундамент.

Третата глава е посветена на възможности за усъвършенстване на управлението на земеделските земи от ДПФ на база на емпиричен материал от проведено анкетно проучване от докторанта. То е проведено в периода юни 2024 - септември 2025 г. сред две целеви групи - земеделски стопани, които са ползватели на земеделски земи от ДПФ и служители в общински служби по земеделие. Въпросникът съдържа 49 твърдения, измерени по 5-степенна Лайкърт скала, като твърденията са конструирани така, че да покриват ключови елементи на устойчивостта при управление на държавна земя.

Тук докторантът последователно изпълнява методиката от втора глава, като постига основната цел на дисертацията. Поставените изследователски задачи са реализирани, защитена е изследователската теза. В тази глава теорията се допълва с практическите резултати от изследването.

На база направените анализи в дисертационния труд, в неговото заключение се представени редица значими изводи, които са насочени както към повишаване на резултатната устойчивост така и към укрепване устойчивостта на функционирането. На база на тези изводи докторантът формулира направления за усъвършенстване на управлението на земеделските земи от ДПФ в България.

Считам, че дисертационния труд е оригинално и задълбочено научно изследване, лично дело на автора. Докторантът е спазил правилата на научната етика, като е цитирал коректно използваните литературни източници. Правилно са извършени изчислителните процедури и статистическата обработка на емпиричните данни. Дисертационният труд е отлично илюстриран и онагледен.

Представената ми за рецензиране дисертация доказва, че авторът е придобил задълбочени теоретични знания по изследваната проблематика и има способност да провежда самостоятелни научни изследвания.

6. Приноси на дисертационния труд.

В резултат от работата върху дисертационния труд са изведени научно-теоретични и практико-приложни приноси. Оценявам високо посочените от докторанта приноси.

Приемам справката за приносите. Тя отразява реалистично резултатите, постигнати в дисертационния труд и подчертава значимостта и неговите достойнства.

7. Критични бележки и въпроси.

Прави впечатление, че използвана литература в дисертацията не е обособена по видове: на кирилица, на латиница, нормативна уредба, интернет източници и др. Не е подредена по азбучен ред. Направената забележка не намалява достойнствата на дисертацията.

Имам следния въпрос: Кой може да осъществява обратната връзка по отношение на устойчивостта на функционирането като „затворен цикъл“?

Препоръчвам на докторанта в бъдещата му научна дейност да публикува

изследванията си в специализирани, реферирани и индексирани научни списания.

8. Публикувани статии и цитирания.

Представени са 3 самостоятелни публикации, свързани с дисертационния труд. При изискуем минимум от 30 точки докторантът има 30 точки. Така е изпълнено изискването на чл.9 от ППЗРАСРБ за допускане до защита.

Представеният автореферат, в обем от 51 страници, отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд, постигнатите основни научни и приложни резултати.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд на докторант **Димитър Димов Върбанов** е завършено самостоятелно научно изследване, посветено на актуален икономически проблем. Поставените цел и задачи на изследването са успешно изпълнени. Считам, че представената дисертация отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Икономически университет - Варна за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на **Димитър Димов Върбанов**, редовен докторант към катедра „Аграрна икономика” при Икономически университет - Варна образователната и научна степен **“доктор”** по докторска програма Аграрен бизнес.

Дата: 17.03.2026 г.
гр. Стара Загора

РЕЦЕНЗЕНТ: .....

(*проф.д-р Н.Костадинова*)